

УДК 343.13;341.456

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ІНТЕРПОЛОМ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Петрівна Л.С., Маланчук П.М.
Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету

Стаття присвячена розкриттю суті співробітництва правоохоронних органів України з Інтерполом під час кримінального провадження. У статті досліджена мета створення даної організації та висвітлені підстави для розслідування кримінальних злочинів правоохоронними органами України його каналами. Також були наведені шляхи реалізації взаємодії між правоохоронними органами різних країн. Вказані випадки у яких надається міжнародна правова допомога у кримінальних провадженнях. За допомогою аналізу юридичної літератури, яка досліджувала дане питання, визначені проблеми в реалізації співпраці з Інтерполом.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, ООН, міжнародна організація, Інтерпол, НЦБ Інтерполу.

Постановка проблеми. Україна з перших років своєї незалежності почала активно входити в сферу міжнародного співробітництва, одним з елементів якого є спільні з іноземними державами дії по боротьбі зі злочинністю.

Проблеми боротьби зі злочинними проявами не можуть бути успішно розв'язані у межах однієї держави, оскільки відкритість кордонів унаслідок демократичних процесів, що відбуваються в країнах, які знаходилися раніше за «залізною завісою», сприяє поширенню транснаціональної злочинності [12].

Досить багато злочинців після здійснення кримінальних злочинів на території однієї держави тікають задля уникнення кримінальної відповідальності та переховуються в іншій.

Також у сучасному світі разом з прогресом з'являються все нові злочини транснаціонального характеру, що потребує створення нових методів міжнародної співпраці правоохоронних органів під час кримінального провадження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Співробітництво України під час кримінального провадження з іншими державами через канали Інтерполу давно привертає увагу вчених-процесуалістів та практиків таких, як О.М. Бандурка, П.Д. Біленчук, Є.А. Говійко, В.С. Гуславський, О.М. Джужа, О.Н. Карпов, Є.К. Паніотів, П.В. Сорока, А.С. Шумілов та багатьох інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Але не дивлячись на велику увагу багатьох вчених до проблеми міжнародної співпраці правоохоронних органів, її нормативно-правового закріплення ще не розкрито повністю.

Мета статті. Тому головною метою цієї роботи є дослідження співпраці України з Інтерполом під час кримінального провадження, а також виявлення проблемних позицій, що наявні у даній сфері.

Виклад основного матеріалу. Для розкриття злочинів та притягнення злочинців до відповідальності країни об'єднують всі свої зусилля, створюючи міжнародні організації, та ведуть міжнародне співробітництво.

Відповідно до ст. 542 КПК України міжнародне співробітництво – це діяльність уповноважених органів під час кримінального провадження, що полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили криміналь-

не правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків [2].

Міжнародна правова допомога у кримінальних провадженнях, її належна правова регламентація в національному законі як одна з найважливіших умов ефективного міжнародного співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю набуває значення гарантії правосуддя, оскільки забезпечує можливість одержання доказів у кримінальному провадженні, виконання прийнятих процесуальних рішень, відшкодування заподіяного злочином збитку, притягнення до кримінальної відповідальності винуватих у вчиненні злочину осіб, вирішення інших завдань кримінального судочинства [13].

Так, під час такого співробітництва держави надають правову допомогу у кримінальних провадженнях, здійснюють оперативно-розшукову діяльність за запитами відповідних держав, обмінюються досвідом правоохоронних органів, розробляють міжнародно-правові норми (за допомогою яких здійснюється боротьба зі злочинністю).

Але у країнах наявні різні засади правових систем кримінального законодавства, в результаті чого одні й ті самі протиправні діяння можуть по-різному оцінюватися. Саме такі відмінності не сприяють міжнародному співробітництву. Щоб вирішити цю проблему необхідно узгодити та удосконалити такі законодавства, де законодавство України не є виключенням. Важливим напрямом розвитку правової системи є посилення захисту прав і свобод особи у сфері кримінального судочинства [10].

У системі органів ООН функціонує низка установ, що спеціалізовано займаються питаннями боротьби зі злочинністю: Центр з міжнародного попередження злочинності; Міжрегіональний римський науково-дослідний інститут ООН з питань злочинності і правосуддя; Азіатський і Далекосхідний інститути ООН у Токіо з попередження злочинності і поведження з правопорушниками; Гельсінський інститут з попередження злочинності і боротьби з нею; Міжнародний кримінальний суд; Спеціальна фінансова комісія з проблем «відмивання» грошей (FATF) [8].

Досить велика кількість завдань у боротьбі зі злочинами міжнародного характеру виконуються за допомогою міжнародних організацій та реалізується на глобальному рівні.

Особливе місце серед яких займає Інтерпол – Міжнародна організація кримінальної поліції, до якої входить 188 країн. Її метою є:

1) забезпечення широкої взаємодії всіх органів (Установ) кримінальної поліції в рамках існуючого законодавства країни і в дусі Загальної Декларації прав людини;

2) створення і розвиток установ, які можуть успішно сприяти попередженню кримінальної злочинності і боротьбі з нею [1].

В кожній країні-учасниці створюється Національне центральне бюро Інтерполу, в Україні це Укрбюро Інтерполу самостійний структурний підрозділ апарату Національної поліції України, який забезпечує представництво України в Інтерполі та з 2010 року і в Європолі.

Укрбюро Інтерполу через мережу НЦБ Інтерполу 188 країн і через Генеральний секретаріат Інтерполу здійснює:

– координацію діяльності правоохоронних органів країни у боротьбі зі злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни;

– забезпечення взаємодії з Генеральним секретаріатом і відповідними органами держав-членів Інтерполу в боротьбі зі злочинністю;

– оцінку рівня поширення в Україні злочинності, що має транс- національний характер, і загрози злочинної діяльності громадян України за кордоном [3].

В Україні неодноразово розглядалося питання про надання НЦБ Інтерполу функцій оперативного підрозділу. Разом з тим, вчені переважно притримуються думки, що таке рішення на даному етапі є недоцільним.

Так, О.Н. Карпов зазначає, згідно відомчих нормативно-правових документів, на співробітників Інтерполу не покладається безпосереднє виконання оперативних функцій, вони лише включаються до складу слідчо-оперативних груп, контролюють процес реалізації заходів, здійснюють перевірку за базами даних Інтерполу під час рейдів та перевірок, надають відповідні консультації [9].

Тому нині, як вказує Є.К. Паніотов, НЦБ Інтерполу є одночасно суб'єктом взаємодії, суб'єктом організації взаємодії з криміналістичної точки зору та засобом міжнародного співробітництва правоохоронних органів у міжнародно-правовому розумінні [11].

Для реалізації поставлених завдань Інтерпол використовує низку засобів.

Так, в 2002 році була впроваджена Телекомунікаційна система Інтерполу I-24/7 (Інтерпол 24 години на добу – 7 днів на тиждень), що надає цілодобовий доступ до інформаційних ресурсів Генерального секретаріату Інтерполу та створює можливість для обміну необхідною інформацією між НЦБ Інтерполу.

Авторизовані користувачі в країнах-членах можуть переглядати, надавати і перевіряти записи за допомогою системи I-24/7 та системи ідентифікації за відбитками пальців.

Але як зазначає О. М. Бандурка, у повсякденній практиці Інтерпол не стикається з усіма видами злочинів міжнародного характеру, але є стійка група злочинів, які фігурують в офіційних запитах до Інтерполу такі, як тероризм, торгівля

людьми, фальшивомонетництво, відмивання коштів, а також незаконний обіг наркотичних засобів та речовин [5].

Варто зазначити, що співпраця правоохоронних органів з Інтерполом у найчастіше застосовується для обміну даними, екстрадиції злочинців, проведення міжнародного розшуку за допомогою каналів Інтерполу. Також здійснюються співробітництво між правоохоронними органами країн каналами даної організації під час виконання процесуальних, слідчих і оперативно-розшукових заходів.

Правовою основою взаємодії України з Інтерполом є Інструкція «Про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів» від 09.01.1997 р., № 3/1/2/5/2/2.

Генеральний секретаріат Інтерполу та НЦБ Інтерполу інших держав відповідно до запитів правоохоронних органів України під час кримінального провадження можуть надати наступну інформацію:

– про особу, яка підозрюється у вчиненні злочину, та про обвинуваченого;

– про способи вчинення злочину, а також іншу додаткові дані про його вчинення;

– про місце знаходження, проживання, перебування підозрюваного та обвинуваченого (які після вчинення злочину виїхали закордон);

– про установи, організації, що причетні до вчинення злочину та знаходяться за кордоном;

– про об'єкти пов'язані з подією злочину (наприклад, підроблені документи та грошові знаки, предмети антикваріату, наркотичні та психотропні речовини, зброя) тощо [4].

Підставою для початку процедури міжнародного розшуку особи є запит, надісланий до ЦНБ, правоохоронним органом. У такому запиті має бути зазначена повна та об'єктивна інформація про події та факти щодо даної особи, а також особливості злочину (який був вчинений нею) та кримінального провадження, що розпочато.

Реалізація взаємодії шляхом направлення відповідних запитів виглядає наступним чином: від практичного підрозділу правоохоронного органу України до територіального підрозділу НЦБ Інтерполу, потім до НЦБ Інтерполу України, який пересилає дані до НЦБ Інтерполу іноземної держави, після чого запит потрапляє вже до поліцейського підрозділу правоохоронного органу іноземної держави [6].

Але практика здійснення видачі (екстрадиції) злочинців, передачі засуджених для відбуття покарання, кримінального переслідування осіб, які вчинили злочини, виявила істотні прорахунки в механізмі співробітництва, внаслідок чого не було досягнуто його головної мети – подолання негативних тенденцій у боротьбі зі злочинністю [7].

Але НЦБ Інтерполу можуть виступати не тільки посередниками чи суб'єктами взаємодії, а й органами, які безпосередньо організують розшукові заходи, координують їх проведення та беруть участь в екстрадиції.

Висновки та пропозиції. Отже, міжнародне співробітництво у галузі розслідування злочинів після «відкриття» кордонів і орієнтації політики України на входження до європейських структур

стало необхідним і важливим засобом боротьби зі злочинністю. Ефективність такого співробітництва певною мірою залежить від його правової регламентації в кримінально-процесуальному законодавстві України, а також в інших нормативних актах, що регулюють правовідносини, які виникають у сфері кримінального досудового і судового провадження у разі вчинення злочину організованими злочинними групами за участю

іноземців, окремими іноземцями на території України і громадянами України за її межами. Так, на сьогоднішній день правова регламентація співпраці України з Міжнародною організацією кримінальної поліції потребує вдосконалення. Адже перелік злочинів, для розкриття яких необхідна співпраця правоохоронних органів України та Інтерполу, є ширшим, ніж передбачений нормативно-правовою базою.

Список літератури:

1. Статут Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу від 13.06.1956. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_142
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI Редакція від 08.10.2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 № 220 «Про Національне центральне бюро Інтерполу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/220-93-%D0%BF>
4. Інструкція про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, затверджена спільним наказом МВС, СБУ, ДМС, Генпрокуратури, Держприкордону, ДПА від 09.01.1997 № 3/1/2/5/2/2. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0054-97>
5. Бандурка О. М. Інтерпол: Міжнародна організація кримінальної поліції: на-ук.-практ. посібник / О. М. Бандурка. – Х.: Держ. спец. вид-во «Основа», 2003. – 324 с.
6. Біленчук П. Д. Сучасний тероризм: світові, вітчизняні та регіональні тенденції: навч. посіб. / Біленчук П. Д., Кравчук В. В., Кравчук О. В., Кулик В. М. – Хмельницький: ХмЦНТЕІ, 2008. – 212 с.
7. Виноградова О. І. Міжнародне співробітництво України у галузі боротьби зі злочинністю: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. – Харків, 2000. – 22 с.
8. Джужа О. М. Роль міжнародних організацій у боротьбі зі злочинністю / О. М. Джужа, Ю. Ф. Іванов // Наук. вісник Нац. акад. внутр. справ України. – 2003. – № 5. – С. 59-67.
9. Карпов О. Н. Оперативно-розшукова компетенція Інтерполу / О. Н. Карпов // Держава та регіони. – 2010. – № 1. – С. 42-48.
10. Маланчук П. М. Позитивні здобутки організації та законодавчої регламентації правосуддя, що сформувалися у США / П. М. Маланчук // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2008. – № 1. – С. 109-112.
11. Паніотов Є. К. Правові та організаційно-тактичні основи взаємодії правоохоронних органів каналами Інтерполу / Є. К. Паніотов // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 9. – С. 67-170.
12. Удалова Л. Д., Рожнова В. В., Савицький Д. О., Хабло О. Ю. Кримінальний процес в питаннях і відповідях: навч. посіб. – 3-є вид., допов. – К.: Видавничий дім «Скіф», 2014. – 256 с.
13. Черноус Ю. М. Завдання Інтерполу у боротьбі зі злочинами міжнародного характеру / Ю. М. Черноус // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1. – С. 566-574.

Петривна Л.С., Маланчук П.М.

Учебно-научный институт права
Сумского государственного университета

СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ С ИНТЕРПОЛОМ В ХОДЕ УГОЛОВНОГО ПРОИЗВОДСТВА

Аннотация

Статья посвящена раскрытию сущности сотрудничества правоохранительных органов Украины с Интерполом в ходе уголовного производства. В статье исследована цель создания данной организации и освещены основания для расследования уголовных преступлений правоохранительными органами Украины его каналами. Также были приведены пути реализации взаимодействия между правоохранительными органами разных стран. Указанные случаи в которых предоставляется международная правовая помощь по уголовным производствам. С помощью анализа юридической литературы, которая исследовала данный вопрос, определенные проблемы в реализации сотрудничества с Интерполом.

Ключевые слова: международное сотрудничество, ООН, международная организация, Интерпол, НЦБ Интерпола.

Petrivna L.S., Malanchuk P.M.
Educational-Scientific Institute of Law
Sumy State University

COOPERATION OF UKRAINE WITH INTERPOL DURING CRIMINAL PROCEEDINGS

Summary

The article reveals the gist of the cooperation law-enforcement authorities with Interpol in Ukraine during criminal proceedings. The paper studies the aim of the organization's foundation and reasons for Ukrainian law-enforcement authorities and their channels to investigate the criminal offences. There have also been given the ways of possible cooperation between law-enforcement agencies of different countries and cases in which international legal assistance in criminal proceedings can be provided. The problems of the cooperation with Interpol were determined through the analysis of the legal literature concerning this problem.

Keywords: international cooperation, the United Nations Organization, an international organization, Interpol, CN Interpol.